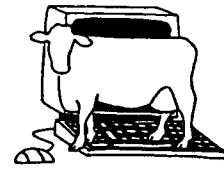

כלכלה וממשק

תנובה ממוצעת: ק"ג/?

מרדכי מלען

מספרים על פרופסור לסטטיסטיקה שטבע בנהר שעומקו הממוצע היה... 30 ס"מ.

תנובות של פרות שונות, בנות פרים שונים, באזורי הארץ השונים ובמגזרי ייצור מגוונים – כולם משמשים לחישוב המצב הממוצע של הענף – העדר – הפרה הבודדת. תמיד קיוויני שכל פרה תבין שעליה להמליט פעם בשנה של 12 חודשים, וגם הקצבנו לה חודשיים ימי-מנוחה לפני כל המלטה, מעין חופשת לידה (כשתהיה) ממומנת על ידי גופים ציבוריים. בעצם, עם ההמלטה מתחילות הבעיות, שחלקן הגדול יצרנו בעצמנו בשאיפה להגדיל תנובה צפויה ואמיתית, ובעונה הרצויה לנו מבחינת המכסה – מה יש?

אז קצת חם ולח מדי. על זה אפשר להתגבר בעזרת מתקני צינון ואיוורור משוכללים. ההשקעה בהם ובהפעלתם כלולה במחיר המטרה, או באיזה סידור אחר. מה לעשות, פרתנו עתירת היכולת כפי הנראה לא הפנימה את כל העושר והמאמץ המושקע בה על מנת שתניב עוד יותר ובתקופה יותר קצרה – רק שלשם כך עליה להתעבר בזמן, כלומר כ-90 יום אחרי המלטת הבכורה שלה ואחר כך תמיד רק 60 יום מנוחה בטרם הזרעה (ספיחים של חופשת הלידה על פי התקן הציבורי הקובע).

מובן ומתוך נסיון אנו יודעים, שזה לא קורה בדיוק כך. הפרה הממוצעת שלנו פשוט לא מסתפקת בהזרעה אחת. יתכן שהיא רוצה להתנקם בנו קצת כי לקחנו ממנה את דגעי הקסם המעטים בחייה, ואולי פרתנו הממוצעת כבר שכחה איך נראה פר, כלומר זה דומה לפרה אבל ממין זכר (?). אז ברוב בדידותה היא נותנת

אין זה שאנו באים לערער על חשיבות הסטטיסטיקה ואמינותן של תוצאות כאלה או אחרות. השאלה היתה תמיד ונשאר, מה אנחנו מחפשים ואיך נגיע ליעודנו המוצהר והעיקר – איך עושים את זה. קחו למשל – ייצור חלב.

האם נרצה בכמה שיותר חלב בכל מחיר, כי עמנו רעב לחלבון מן החי? או שאנו גרים במקום שופע עשב ואין מה לעשות עם זה אלא לגדל בהמות, לחלב בעיקר? או שאנו רוצים להשביח את אדמותינו באמצעות זבל או/ו קומפוסט תוצרת המשק, כדי להגדיל יבולי המטע והגן? או שמא אנו רוצים להתפאר בטיפוח פרה בעלת תנובות שיא כאלה, שממנה כל העולם ירצה לקנות עגלים לרבייה?

כל המטרות הנ"ל ראויות והשגתן עשויה להשביע רעבים ולהעשיר עניים ולפאר עמל כפיים של העוסקים במלאכה. אך תמיד חוזרת השאלה, איך עושים את זה ואיך מודדים את זה?!

בדרך כלל ובהנחה שיש בידנו עגלה יפה מבית טוב שגידלנו אותה כמו בת יחידה ופינקנו אותה לתפארת הגזע והרפת שלנו גם יחד, יבוא יום ונצטרך להפרות אותה על מנת שתמליט וכך תתחיל לייצר חלב עשיר ברכיבים כדי להתחיל להחזיר לנו את מחיר גידולה וחינוכה, כולל ריבית והפחתות ושינויי מדד – ואולי תספיק גם להשאיר לנו משהו בכיס לקראת יום סגריר שבטח יבוא.

אז יש לנו כבר נתונים רבים להשוואה בין

כלומר לפרנס את בעליה. כדי לקצר את סיפור המעשה תוך דילוגים על הלא-מעשה, נגלה רק שנמאס ל-2925 להישמע להנחיות מטעם ולציות להתנהגות ממוצעת. קודם כל צריך היה לעייף את המזריעים והרופאים – אחרי שבע הזרעות בלתי יעילות הרימו ידיים. אין טעם להמשיך ולהטריד את הפרה, יש בילויים יותר מעניינים. מה גם, שפרתנו הממוצעת דוקא הבינה את משמעות המונח "חוסר פוריות" ומצאה לה פתרון נאות, למען הצדקת האמרה... שהזאב (קופת המשק) יהיה שבע והכבשה (או הפרה) תהיה שלמה! כל כך פשוט לכאורה, הפרה שימרת 2925 המשיכה להניב חלב וממשיכה עד עצם היום הזה.

הכניסה למכון החליבה בגזית.

אם כן, תקופת החליבה השניה נמשכת עדיין בעת כתיבת שורות אלה. עד כה, כולל ביקורת החלב של מאי שנה זאת מס' 2925 הניבה כדלקמן:

לפרות אחרות לקפוץ עליה. החיים בזבל, ממש, מזג האוויר חם לוחט ולח כמו חמאם ים-תיכוני. מסקנה, ההריון הבא יכול לחכות כמה שבועות ושהצרכנים ישתו חלב עמיד מלפני הקיץ וגבינות עשויים מחלב חורף.

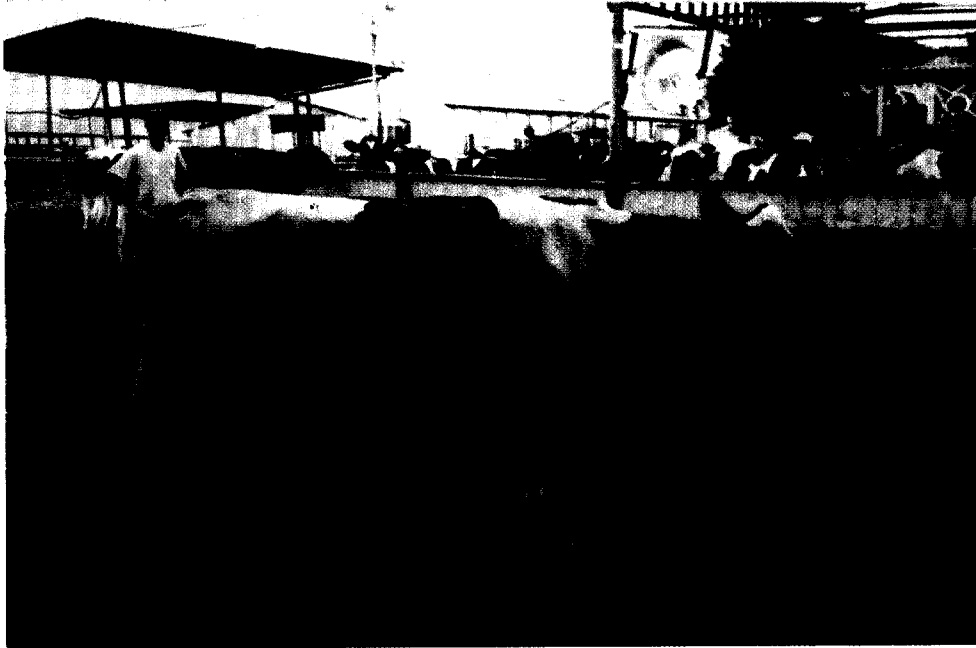
אפשר להמשיך את סיפור פרתנו הממוצעת עטורת התהילה בסגנון זה או אחר עד שיימאס לקורא. פשוט, זה עבר במוחי הקודח כשאני בא לספר על מקרה יוצא דופן של פרה שביחס לביצועיה מן הנכון לערוך חישובי ממוצעים שונים, ומשונים מעט בהשוואה למקובל. מדובר במקרה חריג באופן קיצוני – אבל, אולי היוצא מן הכלל ילמדנו דוקא על הכלל ועל אפשרויות ויכולות גלומות בניצול מידע זה, לפחות חלקית.

ברפת קיבוץ גזית ישנה פרה בשם **שימרת** מס' 2925 בת לפר בוטח 3070 ולפרה שפנית 2326 בת גנדי 2283. שימרת נולדה לפני כמעט עשור ב-26.12.91. היא גדלה בתנאים טובים מאד ובעצם לא בא לה להיכנס בגיל צעיר של שנתיים פלוס למעגל העבודה והייצור, לכן 'נהנתה' מארבע הזרעות בטרם הרתה, שכתוצאה גם המליטה בגיל 28 חודש – ומה בוער!?

בתקופת החליבה הראשונה דוקא הניבה לא רע: 9884 ק"ג ב-280 ימי חליבה, עם 3.69% שומן (364.4 ק"ג) ו-3.16% חלבון (311.9 ק"ג). בחישוב מתוקן לממוצע של 305 י"ח זה מיתרגם ל-11,816 ק"ג חלב עם 428.6 ק"ג שומן ו-368.7 ק"ג חלבון – דברי המחשב של ספר-העדר.

לאחר השתלבותה של פרתנו הממוצעת שימרת 2925 במעגל הפעילות המשקית היצרנית, תוך הכרת מחויבותה למאמץ הכולל הסתפקה בשתי הזרעות בלבד, בדיוק פעם ראשונה 64 יום אחרי ההמלטה ופעם שניה כעבור 21 יום כדין ("יכלו לתת לי לנוח קודם") התעברה – והמליטה פעם שניה ביום 27.03.95, ושוב עגלה חיה ותקינה. את שלה למען הדור הבא עשתה, והגיע הזמן להתפרנס,

בס"ה 2627 ימים רצופים, מסוף מרץ 1995 ועד סוף מאי 2001, התנובה של יותר משבע שנים הסתכמה בס"ה 62,795 ק"ג חלב עם 2,658.1 ק"ג שומן (4.23%) ו-2,196 ק"ג חלבון (3.497%), שהם שווי-ערך ל-78,851 ק"ג חמ"מ – ובמילים אחרות:
23.9 ק"ג חלב = 30.0 ק"ג חמ"מ ליום חליבה = יום כלכלה, בממוצע.

שמרית 925 נחלבה עד כה 2627 ימי חליבה רצופים, והיא ממשיכה.

בעיות פוריות/התעברות, כי מזמן החליטה שתרמה דיה לחברה ולמשק.

בסיכום, לו אפשר היה לחתום חוזה כזה עם מספר רב של פרות, היינו נהנים ומרוויחים בכמה אופנים: תנובה יציבה וניתנת לתכנון "רב-שנתי" בלי בעיות עונתיות מיוחדות; היינו חוסכים הרבה בהזרעות ועוד יותר חוסכים בגידול התחלופה, עגלות ומבנים כאחד. כדאי לחשוב על זה, אולי ניתן לנצל את הפוטנציאל הגלום בתחלובה ארוכה ולו באופן חלקי.

כעת, מאי 2001 התנובה היומית של פרתנו הממוצעת עומדת על 20.1 ק"ג חלב עם 3.84% שומן ו-3.35 חלבון, שווי-ערך ל-23.8 ק"ג חמ"מ ליום כלכלה. בשתי המלטותיה היא תרמה שתי עגלות לגידול תחלופה בעדר; היא מתפרנסת בכבוד מעמל עטיניה ועוד משאירה עודף. היא חיה חיי-נוחות ונראית מצויין, אוכלת מנה זולה יחסית, כי אין עליה לחצים להגיב יותר. לא צריך לדאוג למצבה הגופני, כי אינה נוטה להשמין יתר על המידה. אין לה